

Кириленко Ольга Павлівна

д. е. н., професор, зав. кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
ЗУНУ, м. Тернопіль

Загальюк Соломія Миколаївна

студентка гр. ПОФГмз-21, ННІНОТ, ЗУНУ, м. Тернопіль

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Фінансову грамотність населення необхідно розглядати як один з рівнів розвитку суспільства, виражений в глибині податкових знань населення, орієнтуванні в сучасних банківських продуктах, існуючих нормах системи оподаткування, усвідомленні необхідності виконання податкових зобов'язань тощо. На фінансову грамотність впливає рівень розвитку податкової культури населення, який і повинен забезпечити громадян необхідною інформацією щодо оптимізації їх доходів, заощаджень, податків та створити сприятливі умови для зайняття підприємницькою діяльністю, ефективним веденням власного господарства, налагодити партнерські відносини з податковими та іншими державними органами. Не викликає сумніву, що освічені, ерудовані громадяни, які добре орієнтуються у формуванні власних фінансів чи підприємницькій діяльності формують міцну основу для успішного розвитку суспільства, сприяють стабільному розвитку фінансових ринків та активізують економічне зростання країни.

І в цьому контексті якраз і виникає питання підвищення рівня податкової культури, як одного з механізмів набуття фінансової грамотності. З метою підвищення фінансової грамотності громадян, необхідно реалізувати такі основні завдання, як привернення уваги громадян до проблематики фінансової грамотності, підвищення рівня усвідомлення громадянами необхідності підвищення своїх фінансових знань, формування фінансової та податкової культури громадян, організація системи фінансової освіти. Особливого значення в цьому сенсі набуває ставлення державних податкових органів до масової економічної активності та грамотності громадян, підвищення загальної економічної активності населення, підтримка підприємництва, ідей створення власного бізнесу, ведення домогосподарств та компетентності громадян, необхідної для відкриття свого бізнесу [1].

В умовах сьогодення фінансова грамотність особистості набуває все більшої актуальності. Кожна людина, особливо молода людина, бажає досягти успіхів у житті, стати заможною, займатися бізнесом та організувати успішну власну справу, ефективно управляти власними фінансами та сімейним бюджетом. Для того, щоб усі ці бажання виконалися необхідно бути фінансово грамотною особою, інакше досягти успіхів не вдасться. Вміння управляти своїми фінансами, розуміти що таке гроші, і як правильно ними користуватись і розподіляти, як примножувати капітал та уникнути ризиків кризових ситуацій і є фінансовою грамотністю.

Навики фінансової грамотності допоможуть не лише досягти зростання матеріальних статків та фінансового благополуччя, але й зберегти його. Фінансово грамотна особа добре зорієнтується в будь якій фінансовій ситуації, зуміє правильно вибрати доступний банківський продукт, проаналізувати умови отримання позики та її фінансову ефективність, розумно використати та розпорядитися грошима.

Фінансово обізнані громадяни можуть прийняти відповідальні фінансові рішення і почуваються більш захищеними, адже ефективніше та розсудливіше користуються фінансовими послугами, піклуються про особистий фінансовий добробут і фінансову незалежність, завчасно створюють певний капітал на випадок кризових ситуацій. Звичайно, фінансова грамотність не є гарантією отримання надзвичайних доходів, але є одним з важелів фінансової стабільності і забезпеченості.

Отже, фінансова грамотність населення – це сукупність світоглядних позицій, знань і навиків громадян щодо ефективного управління особистими фінансами та здатність компетентно застосовувати їх у процесі прийняття фінансових рішень. До світоглядних позицій належать сформовані населенням традиції і культура фінансової поведінки та рівень усвідомлення ним необхідності підвищення фінансової грамотності. Знання передбачають освоєння й розуміння населенням основних фінансових категорій, понять, явищ і процесів (наприклад, сутності, мотивів і чинників заощаджень, природи й функцій фінансового ринку, принципів функціонування фінансових інституцій, співставлення ризику й дохідності тощо). До навиків зараховуємо уміння знаходити й аналізувати фінансову інформацію, звичку відстежувати події на фінансовому ринку, уміння порівнювати пропозиції щодо інвестування коштів у фінансові активи від різних фінансових інституцій, здатність уважно читати договори щодо придбання фінансових послуг і розуміти закладену в них інформацію тощо. Важливість формування й розвитку основних фінансових навиків (до яких належать також навички особистого фінансового планування, формування оптимального бюджету доходів і витрат, інвестування, користування різноманітними фінансовими продуктами й послугами) обумовлена дедалі зростаючою роллю вартісних агрегатів у житті сучасної людини. В багатьох країнах світу вміння заробляти й розпоряджатися коштами слугує критерієм успішної фінансової захищеності особистості в суспільстві. Отже, у цьому контексті питання сприйняття грошей і багатства, фінансових атрибутів у світогляді українців набуває першочергового значення і є невіддільним від проблеми формування фінансової культури населення [2].

Ще в дитячому віці у людини формується почуття власності і розуміння грошей, що здійснює безпосередній вплив на становлення економічно грамотної й фінансово активної особистості. При цьому важливо зазначити, що в процесі економічної соціалізації діти отримують економічну інформацію, головним чином, з таких джерел: активного – самостійної участі в економічному житті; видовищного – перегляду реклами; соціального – через спілкування з батьками, ровесниками й дорослими, які сприймають дитину як

економічного партнера. Тобто всі ці першоджерела отримання економічної інформації та фінансової грамотності спершу функціонують у межах сім'ї, що є дуже важливим, адже саме їй належить головна роль у формуванні економічних уявлень і майбутніх світоглядних позицій дитини. Оскільки покоління українських дітей виросло в нестабільній економіці, воно досить рано почало вливатися у трудове життя, майже половина дітей і підлітків має особистий досвід заробляння грошей, а отже, легше адаптується до нинішніх економічних умов. Тому, в сучасних умовах у велику кількість родин фінансова грамотність приходитиме саме через молоде покоління

Головною проблемою, яка ускладнює підвищення фінансової грамотності українців є те, що основна маса населення не усвідомлює потреби у фінансових знаннях та їх практичної ролі. Як правило, пересічні громадяни недостатньо чітко розуміють необхідність розширення своїх знань у цій сфері, оскільки не бачать шляхів застосування набутих фінансових навиків. Це свідчить про слабку мотиваційну компоненту отримання фінансових знань. Отже, основою процесу здобуття фінансових знань і формування належного рівня фінансової грамотності має стати зміна світоглядних позицій і поведінки населення щодо сутності грошей та особистих фінансів.

Для здобуття певного рівня фінансової грамотності необхідно якнайшвидше здолати це відверто безграмотне ставлення більшості українців до власних грошей і до непередбачуваного фінансового майбутнього та сформувані в них філософію впевненості у власних силах, завдяки чому кожний зможе досягти фінансової незалежності і зберегти її протягом усього життя. Ми маємо зрозуміти, що фінансово грамотна людина – це сьогодні не лише престижно, а й украй необхідно. Бути фінансово грамотною особистістю означає вміти управляти власними грошима таким чином, щоб забезпечити собі і своїй родині фінансову незалежність із допомогою тих інструментів, які з'являються на ринку, і тих навиків поводження з грошима, які допомагають зберігати і примножувати власний добробут.

Особливу роль у формуванні фінансово грамотної особистості відіграє держава. Основною метою діяльності держави щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення є розвиток людського потенціалу, підвищення рівня добробуту та фінансової безпеки громадян України, зміцнення стабільності фінансової системи й загальної конкурентоспроможності української економіки, формування довгострокового інвестиційного попиту, розвиток фінансового ринку в Україні.

Список використаних джерел:

1. Золковер А. О. Фінансова грамотність населення як основа фінансово-економічної безпеки держави. URL: https://knutd.edu.ua/publications/conference/20.03.2015/Zolkover_7.pdf (дата звернення 20.09.2021).

2. Юрій С. І., Кізіма Т. О. Фінанси домогосподарств: теоретичні підходи до трактування сутності. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/100911-122-teoretichn-osnovi-fnansv-domogospodarstv.html> (дата звернення 20.09.2021).